Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 267 (10.650). Львів, субота 28 листопада 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. переднпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

# Над пропастю.

(Голос розпуки українського селянства.)

Дуже часто доводиться читати в часописах, а ще частійше стрічатися в приватних розмовах, зі замітом, що українське селянство є інертне й неспосібне до ніякої творчої праці.

Коли завернути думкою менше-більше на два десятиліття взад, до часу, коли українське селянство освободжуючись з-під чужих впливів, в дуже скорому темпі поступало вперед як культурно, так і економічно та організаційно — то безперечно нинішній стан не промовляє на користь селянства.

Одначе не тільки селянство не домагає. Недуга інерції огорнула цілу нашу суспільність, а тільки причина цеї хороби в кождій верстві нашої суспільности дещо инша.

Причина пасивности нашого селянства лежить в економічному виснаженні. Вистане згадати, що не рідко лучається, що 15-морговий хлібороб не має сорочки на хребті і не має виглядів її набути; майже в кождій хаті одна пара чобіт тепер, на початку зими, служить для цілої родини. „Люде мов подуріли" — сказав колись Шевченко. Слова нашого поета сьогодня є вповні актуальні. Нужда, крайна нужда всевладно царить в селянських хатах. Лихварськими довжками і ріжного рода податками так оплутаний селянин, що зі свого положення не бачить вже майже ніякого виходу. Як бездушна машина порушається з місця на місце і з дня на день виявляє менше відпорности на задушливу атмосферу.

Зима за плечима. Вістуни її зявляються в формі морозу та заверухи, на переміну, а селянське населення босе, неодягнене, навіть без виглядів здобути такі „роскоші", як обува й одяг. Врожай цього року хоч кращий від минулорічного, та в своїх наслідках багато гірший. Навіть в тих повітах, в яких не навістила повінь, в яких не було поважнійшого градобою, всетаки третину збору знищила безперервна слота, захоплюючи збір в полі. Те, що лишилося, не представляє великої вартости, коли завважити, що рівновартість 4 кірців збіжжа є одна пара юхтових чобіт. Коли збіжжа завело, то ясно, що не можна рахувати й на иншу галузь хліборобського доходу, як напр. приховок з рогатої худоби, яку продається за безцін (7—20 долярів, кінь пересічно 25 зол.), так що взагалі господарка дрібноземельного хлібороба нині не представляє майже ніякої вартости.

Насіння брав селянин у лихварів на кредит, а сам живився корінцями та хоптою. Збір з одного морга не заплатить купленого на нього насіння. Десятки потреб, конечних, пекучих вимагають поли годи, а тут в додатку в хату пхається один екзекутор за другим, вимагаючи заплати податків грунтових, маєткових, нумерових, доходових, дорогових, асекурацій (очевидно нерахуючи „dobrowolnie-przymusowych datków na cele narodowe"). А в тих податках і „датках" ніхто не визнається, а екзекутор — це власть безпосередня, а одночасно найвища, бо що він скаже, того вже ніхто не переробить. Ось змора, що налягла на життя хлібороба. Ніколи не є він певний, чи за хвилю не стріне його щось, про що і не думав.

Коли до цього додати наказних війтів по селах та містечках, які є правдивою язвою для населення, а які по найбільшій части є зайдами, незвязаними нічим з місцевим населенням; коли до того додати панщину, яку робиться фільваркам за пасовиско, далі шарварковий стан доріг, де люде пропадають у вибоях та ямах, — то будемо мати правдиву руїну, страшний розвал. Голова тріскає, мозок сохне і виходу з того положення не видно.

Чи в такій безнадійній, безпросвітній нужді, яка є невідступним товаришем селянина на кожному кроці, можуть здійснюватися величні кличі — хоч би чисто господарської натури, як: переміна господарки на більше раціональну, піднесення врожайности землі і т. и.? Селянин на такі заклики лише махне рукою і скаже, що шкода роботи, все наніщо здалося, буде лише більше мозольної праці, а користи і так ніякої, бо селянин нині не працює на себе, а в таких відносинах скорше чи пізнійше мусить скотитися на дно.

Як вже було зазначено, процес розвитку українського селянства перед війною відбувався в дуже скорім темпі, так що коли би війна була наступила 20 літ пізнійше, то вся дідичівська земля булаб перейшла за посередництвом Жидів-спекулянтів до рук українського селянина без жадної „земельної реформи". Дідич ліпше виходив з грішми, а мужик з землею.

Розвиток селянства здержували останки шляхетської псевлади, всякі пропінаційні й инші привілеї, з причини яких відбувалися численні процеси, що потягали за собою втрату часу і розтрату грошей, але і з цеї недуги вилічувався наш нарід і все йшло до кращого.

Український селянин любив землю, був до неї привязаний, платив за неї високі ціни, бо часто понад 2000 кор. від морга, а земля в заміну давала йому незалежну егзистенцію.

Раціональне ведення господарки тоді оплачувалося, бо за свій продукт селянин міг одержати належиту ціну, податки були унормовані, за те ціни промислово-фабричних витворів були для кожного доступні.

Для прикладу наведу кілька фактів:

Перед війною 30-морговий хлібороб, продавши середньої вартости корову, одержав за неї 240 корон. Ця сума вистарчала на заплату податків через 4 (чотири) роки. Нині за ту саму скількість грунту не заспокоїть ч о т и р м а коровами податків за о д и н рік. Перед війною за 100 кг. жита можна було одержати 14 корон, а за ту суму купити 2 юхтові крої на чоботи, яких тепер не купиться і за 400 кг. жита.

Перед війною за середнього веприка бралося 70—80 корон, а за ті гроші можна було взути цілу родину і ще грошей лишалося.

Крім так як нині бачимо — догідної тоді для хлібороба конюнктури, були ще инші корисні умовини для розвитку рільництва. В разі якогось випадку, або на випадок закупна кавалка поля, селянин мав змогу затягнути низькопроцентову позичку звичайно в своїх кредитових інституціях, а також міг користати зі субвенції через свою хліборобську організацію „Сільський Господар" на випадок якогось елементарного нещастя.

Сьогодня всі ті турботи про селянську долю відпадають у теперішніх можновладців. Возьмім хочби минулорічний передновок. Більша частина селянського населення голодувала тай не мала що сіяти. Призначені на закупно насіння позички в моїй місцевости розділено в части кольоністам та місцевим латинникам, а в части на будову польського людового дому (6000 зол.). З українських селян н і х т о ніякої позички не отримав. Знуждоване селянство ратувалося в своїм розпучливім положенні або у своїх слабеньких ще кооперативах або у лихварів. Всі кооперативи ще досі відчувають тяжкий передновок.

Нинішні можновладці турбуються тільки кольоністами, які щоб не повтікали нічю як самі заявляють — одержують позички під найріжнороднійшими покришками, а тих позичок вони ніколи не вертають. Гроші, розуміється, пропивають, приговорюючи: „Rząd daje koloniście, kolonista szynkarzowi, a szynkarz Rządowi".

Ціна на землю впала на ¼ передвоєнної ціни, але селянство її не купує, бо не має ніяких засобів. тай власна земля, котру посідає, нині якби була чужою.

*Микола Кузьмин*
селянин в Озірній.





# Фінансова криза -- політичною проблемою.

Погляди визначного французького економіста.

Сеніор французьких професорів, відомий економіст Шарль Жід, що має нині 80 літ, помістив статтю на тему теперішньої політичної кризи у Франції. Ось головні думки знавця економічного стану не тільки Франції, але й инших держав, у минулім та сучаснім:

„Фінансова криза, в якій нині находиться Франція, є без сумніву найповажнійшою від хвилини скінченої війни. Минав час і обставини, яких не використали, поробили помилки, і щойно нині весь світ згоджується, що ситуація є поважна. Всі спроби до цього часу, щоби поладнати кризи, виявились півзасобами, вповні недоцільними, і тепер публична опінія бачить ясно, що ці цілющі середники вже не вистачають, а проте необхідно глянути цій кризі в очі в повній її ширині."

„Найоснівнійшою економічною ідеєю в пляні Кайо було те, щоби завести власний, справді автономний буджет для управи державним довгом. Ця автономна управа, що полагоджувала би виключно фінансові справи, мала би створити т. зв. амортизаційну касу. Ця каса мала би взяти на себе 50 міліярдів „бонів підписки національної оборони" і 42 міліярди державних „заставних листів", яких сплату розклали би на низку літ. Цей плян санації Кайо, який ледве почав свою працю, нежданно захитався від причин, які не мали нічого спільного з чистими фінансовими справами.

„Проект Пенлеве ішов спершу за тою самою ідеєю. Успіх і будучина цього проекту, і взагалі якої-небудь санації залежить виключно від того, чи чисто фінансова справа може бути здійснена так, щоби до неї не вмішувалась політика. По суті беручи: податок від доходу, який вони мали на думці, не дуже ріжнився від соціялістичної ідеї віддачі майна. Треба додати, що з теоретичного погляду д у ж е в а ж к о з р о б и т и р і ж н и ц ю м і ж п о д а т к о м з і д д о х о д у і п о д а т к о м в і д м а й н а. Все це є справою довіря. Французька публична опінія займалась ще й иншими проектами як на прим. зниження опроцентування ренти на кою держава заощадила би 22 до 30 міліярдів. Але коли хочемо знизити проценти, треба дати рентовикам якесь відшкодування, бо иначше це означало би знищення середньої класи, яка є основним камінем французької суспільности

Red. czas. „Dilo" Pr. 876/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 265 (10.648) z dnia 24. listopada 1925 r. pod tytułem 1) artykułu w szpaltach pierwszej i drugiej [illegible] 2) tytułu stronicy drugiej u góry w całości, 3) tytułu „Novynky" zawartej notatki w rubryce [illegible] wiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy [illegible] k. uznał dokonaną w dniu 23. listopada 1925 i zarządza konfiskatę za uprawnioną i zakaz [illegible] dził zniszczenie całego nakładu i wydaw w myśl § 493 u. k. zakaz dalszego rozpo[illegible] wszechniania tego pisma drukowanego. Za[illegible] [illegible] się [illegible] [illegible] redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie [illegible] [illegible] w najbliższym [illegible] [illegible] [illegible] Nr. [illegible] XII. 1862 Dz. u. p. Nr. [illegible] [illegible] 1925 r. [illegible] Hawel.

(зазнала вже раз гірких досвідів, коли її ренти втратили свою вартість.

„Успіх усіх цих проєктів залежить від довіря краю для уряду. З того становища вважаю небезпешними всі примусові засоби і все те, що є перепоною для свобідних взаємин, — головно-ж фіскальні засоби, які припиняють вивіз капіталу і купно чужих валют. Маю глибоке пересвідчення, що в протилежности до цих засобів, інтернаціональність капіталу віддає знамениті послуги для піддержання добрих взаємин між народами. Це головно важне з французького становища. Чи інтернаціональність капіталу не була саме тою, яка забезпечила Франції фінансову перевагу перед війною? Це дало змогу Франції вкладати свої капітали по всьому світі, давати позички, то-що; і навпаки: намірені насильні засоби ізолюють Францію фінансово і відріжуть її від звязків з чужиною.

„Заки Франція придбає знову довіря на чужині, мусить його здобути в себе дома. Як довго Французи купували „бони оборони", держава не мала труднощів. Цей кредит був для неї необмеженим резервоаром. Але публика зачала побоюватись, не хоче віднозляти бонів, бо коли втратить довіря — прийде невідхильно інфляція. А це тягне за собою упадок франка з усім лихом. Одначе гадаю, що незабаром дійдемо до стабілізації курсу валюти при помочі чужинної позички. Створимо нового франка, золотого, який мабуть матиме третину вартости старого франка.

„Мушу признатись, що є французькі економісти більше оптимістичні і вірять ще у воскресення франка. Справді треба ствердити, що теперішня кріза французького господарства є радше фінансовою, як економічною, і можна би навіть сказати більше політичною, як фінансовою. Без огляду на лиху годину, яку переживає, Франція зберігає свою давню працездатність і продукцію і всі ясно бачуть, що **ситуація державних фінансів не булаби такою поважною, якби до неї не вмішувалась політика**, а політики перестали робити необдумані заяви, які підривають довіря.



Щодо цього згоджуюсь з моїми товаришами-оптимістами.

„Найповажнійшим питанням є довг супроти чужини. Безпосередно по війні можна його було полагодити. Наші зобовязання були мінімальні, майже ніякі. Та ми відкладали цю справу і тепер на лихо нема ради. Є фактом, що **ми не можемо платити чужині більше, як одержуємо від Німеччини**, і ще навіть тоді падуть на нас усі видатки на війну і на відбудову знищених земель. Отже з фінансового погляду: війна не дала нам нічого.

„З політичного погляду складаю привіт порозумінню в Льокарно як починові нової доби. **Вперше від тисячі літ** обі країни обіцюють собі не вести більше війни. По цих договорах мусить прийти загальне роззброєння. За роззброєнням переможних народів мусить прийти черга на переможців. Це є єдина рада, щоби сотворити знову рівність і довіря між народами, одинока підстава здорового господарства. Маю пересвідчення, що Франція перша зазнала би благодати від таких засобів. Знаю, що Американців дратують наші видатки на військо, на війну в Мароку та Сирії, на надмірну чисельність нашої армії та воздушної фльоти. Роззброєна Франція у роззброєній Европі зєдналаби собі симпатії за морем і маю підставу думати, що тоді Америка перестала би домагатись звороту своїх позичок. А це було би розвязкою фінансової крізи і працею в користь світового миру.



## Мілюков і „українізація".

**З ґазетних дискусій.**

Лідер республиканско-демократичного обєднання російських емігрантів у Парижі виголосив дня 7. жовтня цр. у маленькому льотаринґському місті Альґранжі реферат про республиканско-демократичне обєднання. У тій місцевости зібралося багато російських й українських емігрантів переважно військових, що працюють у тамошніх фабриках і копальнях.

Для них то виголосив Мілюков свій реферат. На інтерпеляцію Українців Мілюков зясував становище респ.-дем. обєднання до України і підкреслив „глибоко-демократичний зміст національних рухів та заявив, що республиканско-демократичне обєднання вважає федерацію одиноким засобом для тривкого обєднання Росії".

Зацитована з органу Мілюкова „Последніх Новостей" замітка дала привід радянському „Парижскому Вестнику" до критичної оцінки такого становища Мілюкова. Автор тої оцінки С. Діденко каже, що старий борець з українським сепаратизмом Мілюков признав українство на старости літ, прислухуючись до „вітру" з Харкова. Ще в 1918 р. Мілюков переконував у Київі Німців, а в Одесі теперішнього свого партійного товариша Марґулієса про те, що „вся эта Україна сплошная выдумка кучкі інтеліґентов, нікакова національнаво движенія на Українє нєт. Нєт і языка малороссійского, галічане ґаварят не на ... же, а на какомто жарґоне". Слова ці зацитовані зі споминів Марґулієса.

У відповідь на це написав Мілюков спростування у свому органі „Последнія Новості", в якому пише між иншим таке:

„Коли п. Діденко бажає познайомитися з моїми оригінальними поглядами на українську справу — для його послуг стоять мої численні виступи і заяви, почавши з бесіди в Державній Думі 1913 р. з приводу заборони святкування памяти Шевченка, та кінчаючи моїм викладом у Празі (1924 р.), опублікованим між иншим і по українськи в брошурі „Національне питання на Сході Европи" (під редакцією Григорієва, Прага 1925). Там він побачить, що на зріст українства я дивлюся як на затяжний процес, що відбувається в залежности від впливів інтеліґенції на маси, процес, що проходив ріжні стадії в 1913, 1918 роках і тепер. Подрібніший розгляд тої думки появиться скоро в моїй брошурі п. з. „О происхождені національності". З усього повищого п. Діденко може поробити висновки, що я не міг твердити, що „нема національного руху" і що „нема української мови". Я міг говорити, що створена в Галичині літературна мова не відповідає потребам наддніпрянської України, що вона недоступна для народу і що ступінь розвитку українського національного руху в часі моїх особистих спостережень у Київі літом 1918 р. виявився не таким значним, як я сподівався. Колиж це було би не так, то непотрібно булоб і теперішньої „українізації" України.—В 1918 р. я погоджувався, що Україна повинна в будучім устрою Росії зайняти місце, що відповідало би становищу Баварії в німецькій федерації з деякими тільки змінами".

Так простує Мілюков закиди Діденка, чи краще Марґулієса, але забуває про те, що будучи членом тимчасового уряду — він був найбільшим ворогом української автономії (бо тільки її домагалися тодішні Українці з Центральної Ради). Колиж Керенський з Терещенком всетаки заключили угоду з Центральною Радою, то Мілюков спричинив крізу уряду і всі його тодішні товариші кадети покинули тимчасовий уряд. В часі свого побуту в Київі він багато находився до німецьких ґенералів і до тої міри інспірував Альвенслебена, що той залюбки пропаґував ідею „української Баварії" в Росії.

Щож до українізації, то слід признати, що її зовсім не потребувала би Україна, як би на цілі століття русифікаційної політики усіх ідейних батьків Мілюкова, що насильно русифікували передовсім українські міста та українську інтеліґенцію. І не про „українізацію" України приходиться тепер говорити, а про відмосковлювання її про дерусифікацію. Зрештою, большевики „українізують" свій державний апарат, зложений — головно у верхах — з чужинного елементу: Москалів та зрусифікованих Жидів.

Про реферат Мілюкова в Празі писали ми свого часу докладно. В ньому став Мілюков на становищі, що Україна не може самоозначитись без Всеросійського „Учредітельного Собранія". І це останнє на його думку мало би рішити, чи федерація, чи „єдина неділима". Ось той реферат, на який покликується Мілюков у справі свого політичного відношення до України, українізації і т. п.

в. мі

---

СТЕФАН ЖЕРОМСЬКИЙ.

# На провесні.

**(Фраґмент з повісти*).**

... А проте треба було йти до роботи, до Гайовця. Цезарій мав надію, що в цій порі не застане „старого" дома, отже можна буде супокійно працювати, можна буде привести в лад потереблену, мов хляки, уяву. Мов на злість, Гайовець „сторчав" дома. Побачивши його, Барика, замісць бажаного втихомирення хляковатої уяви відчув найпекольнійшу скаженість. Ледве привитався, сказав з чортівською радістю:

— Йду саме з комуністичних зборів.

— Побажати знайомости!

— А куди-ж маю ходити?

— Як куди? Маєш учитись медицини.

— Я беру тепер від комуністів лекції науки про Польщу.

— Учив Петро Мартина...

— Ні! — гукнув Цезарій. — О, ні! Якби не вони, я був би незрячим, мов табака.

— Ви, пане, також не знаєте всеї правди.

— Від вас її почую!

— Так! Моя мати вмерла не з біди і не від побоїв і не від самих недуг, але з туги за Польщею. Мій батько... Мій батько і моя мати! А ви всеуправителі, що ви зробили з притуги вмираючих? Катівню! Бють! Бють на смерть у вязницях! Катують! Поліцай озброєний знаряддям катування це єдина опора Польщі!

— Хулиш, молодче!

— Не хулю. Кажу правду. Якби я почав „хулити", то більше би до вас не вернувсь. Я ще раз вернувся.

— Ще раз?

— Ще раз! Питаюсь, чому не дасте землі безземельним людям?

— Не маємо грошей на викуп.

— Викуп! Не стати вас на те, щоби зломати маґнатство, яке вже раз вкинуло Польщу в неволю. Не маєте в собі душі Людвика XI., щоби зломати шляхетське насильство і перетворити цю країну в громаду працьовитих людей. Чому гнобите в імя Польщі неполяків? Чому тут стільки нужди? Чому кожне заглиблення муру напхане жебраками? Чому тут діти змітають з улиць мокрий порох вугілля, щоби серед цієї страшенної зими трошечки загрітись?

— Стрівай! Надто багато питань відразу! По черзі!

— На все найдете розяснення!

Знаю! Але я не хочу, не хочу ваших розяснень. А хочу заперечень ділом!

— Даємо їх щодня, поволі, з трудом, мало, але даємо.

— Тепер я ставлю запити! І питаюсь: на що ви ждете? Дала вам доля в руки вільну батьківщину, вільну державу, царство Яґайлонів! Дала вам чужі народи, бідні, прості, щоби ви їх на серці цієї Володарки, цієї Пані, цієї Матері огріли та до серця пригорнули. Столицю свободи дала вам у цьому місті! А ви ждете! Ждете! Ждете, аж вам знову ярмо накладуть.

— Не накладуть! Згинемо, заки нам ярмо накладуть! Не діждуться, щоби ми на це гляділи!

— Не вірю! Вирадите причини своєї нової неволі. Подасьте причини всього і вкажете наглядно наслідки. Гинути буде за вас, розумців, як завсіди — молодь. Адже знаю, що кажу, бо я також за печею не сидів, коли молоді йшли гинути. Ви це побєте знову цю молодь — своєю мудрістю, бо єдиною вашою мудрістю є поліцай, ну й — жовнір.

— Так, жовнір! А ти що ще маєш для оборони?

— Я маю ще для оборони — реформи! Реформи, які перейшли бй большевицькі та німецькі і відвернули окраінні народи лицем до Польщі, а не до Росії. Але ви — малі люде і — боягузи!

— Це тільки образа. У цьому нема ні крихітки правди.

— Лякаєтесь великого діла, великої земельної реформи, невідомої переміни старої вязниці. Мусите йти у хвості „Европи". Ніде цього не було, отже як могло би бути в нас? Чи маєте сміливість Леніна, щоби почати невідомий твір, знищити старий і дати почин новому? Вмієте тільки лаятись, обмазувати себе, спліткувати. Чи маєте ви в собі завзяту мужність тамтих людей, непохитну — virtus, яка може бути помилковою як обрахунок, але є без сумніву великою спробою направи людства? Ніхто не думає, що ви повинні стати однодумцями, наслідувачами, виконавцями тамтих думок, большевиками, але чи ви маєте їх мужність?

— „Pewnem męstwem ja się nigdy nie pochlubię, ja przed bliźnich drżę męczeństwem, w otchłań spychać ja nie lubię"...

— Це старі, маґнатські, романтичні тексти, якими, коли треба, можна замазати нині поставлені закиди. Ви, буцім-то, позбулись романтизму, а проте, коли треба збити закид, користуєтесь романтичним текстом, зовсім, як священик, що начинає цитувати святе Письмо в потребі боронити дану тезу. Автор цього тексту „скидав у безодню" і не „тремтів перед мучеництвом ближніх" — а щодня, непримітно, незначно, природно, загризав на смерть своїх панщинних рабів, за те тремтів перед „мучеництвом ближніх", себто шляхти. Діло не в мучеництві, а в мужестві, в мужестві поставити нову ідею. Яку ви маєте ідею Польщі в цьому новітньому світі, так незвичайно новому? Яку?

— Я прохав тебе, щоби ти зі мною працював. Ці стирти паперів містять у собі нову ідею Польщі.

— Це стирти паперів і нічого більше. Нарід зголоднілий по селах, нарід спрацьований по фабриках, бездомний люд по передмістях. Як гадаєте поправити життя Жидів, збитих на купу по ґеттах? Нічого не знаєте. Не маєте ніякої ідеї.

— Річ для нас не в тім яку ідею

*) Вибираємо з останньої повісти Жеромського не одно з найкращих місць, а дуже характеристичне — одно з тих, яке міркуваннями на суспільні теми у формі діальогу дало привід до завзятої полеміки на тему: якого суспільного напрямку боронить сам автор?

# З румунського „раю“.

**Як довго? — Епархіяльні вибори.**

*Чернівці, 23. листопада.*

Як довго доведеться нам страдати під таким важким ярмом румунських насильств? Як довго будемо рабами, позбавленими всіх національних і людських прав? Як довго доведеться нам чекати на наше визволення? — Нема відповіди...

В українських повітах північної Буковини стан облоги взяв людей у свої цупкі обійми — і нарід гине. Там закопано його живцем у могилу. Жандармська управа нагадує панщизняні часи. Беззаконність, сваволя, гнет — без кінця і міри. Серед того людина тупіє, нидіє, звіриніє терпить страшну нужду й горе. Цивільні й військові власти створили собі з українського населення отару — ніхто не сміє промовити й слова.

Коли жандармові не дати харчів і всякого иншого добра, то так довго шукатиме ключки, поки не наб'є до крови. Коли не поїхати безплатно серед ночі, серед наглої роботи в підводу — жде те саме. Коли не піти на домашні услуги або до роботи в полі — прийде теж нагорода. Коли донесуть на кого щонебудь, якісь сплетні, клевети, очевидні брехні — горе йому годі під буками, або під звірськими тортурами!

Так стогнемо всі під навалом кривд і питаємо один одного: як довго прийдеться жити в цій каторзі? Як довго будемо тут без своєї преси, без своїх вибраних оборонців у народньому представництві, що обстоювалиб наші змагання, що боронилиб нас від нечуваних у культурному світі кривд?

Всю українську пресу, всяке наше друковане слово тут заборонено. І не тільки на території між Прутом і Дністром, не тільки в Бесарабії, але навіть у місті Чернівцях і на його передмістях нікому не доручають українського друкованого слова. Ось наклад першого числа двотижневика „Боротьба“, що вийшов ще 8. листопада, лежить досі на почті, бо восьма дивізія ще його не переглянула й не одобрила. А все те діється самовільно, без ніякого розпорядку.

Про школу аж страшно згадувати. Молоде покоління примушене вчитися виключно по румунськи — воно пропадає в анальфабетизмі. Скільки тут муки, скільки трагедії! І для наших дітей, і для нас, батьків. І для українського учителя...

Колиж скінчиться наша мука, наша каторга?

•

При кінці м. м. відбулися в цілій Буковині вибори до епархіяльного збору в Чернівцях. Цей збір складається з 60 делегатів: 40 мірян і 20 духовних. Для українського народу Буковини, що в девять-десятих є православної віри, збір цей має велике значіння. Він впливає на управу релігійного фонду, на іменування священиків у буковинській дієцезії і т. и. Отже при добрій та справедливій управі українське населення мало би значні користи, передовсім з величезного майна релігійного фонду.

Значіння цих виборів зрозуміли гаразд усі румунські партії, з Українців, на жаль, мало хто. Тому не диво, що українських заступників в епархіяльному зборі не буде. Замітним при тих виборах був перший виступ української нац.-демократичної партії, що поставила своїх кандидатів у кіцманськім повіті. Одначе труд її був даремний, бо з одного боку наші люде були за мало підготовані, а з другого боку виборчі надужиття й уневажнення голосів опозиції не допустили до вибору нікого з Українців. Таким чином у всіх 20 виборчих округах перейшли кандидати румунської ліберальної партії, що має вже вироблену славу у виборчих злодійствах.

Б.

# З американських справ.

**Річне засідання виконуючого комітету „Обєднання“. — Союз українських товариств у Ню-Йорку.**

З американських українських газет довідуємося, що 22. жовтня ц. р. відбулося в Філядельфії **річне засідання виконуючого комітету „Обєднання українських організацій в Америці“**, що від трьох літ веде не тільки політичну, а й — і то передовсім — допомогову акцію для піддержки українського життя в старому краю. „Обєднання“ виробило собі, завдяки своїй праці, солідному проводові, значний авторитет в усіх колах заокеанської еміграції і веде провід у політичній і філянтропійній акції в Зєдинених Державах.

На засіданні голова „Обєднання“ о. Сполітакевич зазначив у своїому справозданні, що жертвенність американських земляків на народні цілі зменшилася, тому накликував до її збільшення. Директор канцелярії „Обєднання“ і його секретар д-р Л. Мишуга застерігався проти вводження до діяльности „Обєднання“ релігійної нетолеранції і боротьби. „Обєднання“ не сміє мішатися в релігійні спори, бо це підкопалоб саму організацію, що має таке велике значіння для українського національного життя в Америці й у старому краю. Нарікав також д-р Мишуга, що церковна єрархія і частина гр.-кат. духовенства ставиться байдуже до кожної акції „Обєднання“.

Після основного реферату д-ра Мишуги про політичне положення українського народу порушено на засіданні багато цікавих справ, м. ин. бажання ріжних краєвих економічних організацій про складання грошей американських організацій і приватних людей у краєвих фінансових інституціях, закупно акцій Земельного Банку Гіпотечного і т. п. Ці справи викликали оживлену дискусію, після чого постановлено, що „Обєднання“ і приналежні до нього американські організації розведуть у тому напрямі відповідну пропаганду. Немало часу забрала також дискусія на тему гетьманату, хоч вона практично для „Обєднання“ не істнує, бо його плятформою є самостійна українська держава, форма устрою якої полишена волі самого народу.

З предложеного на засіданні виконуючого комітету звіту довідуємося, що „Обєднання“ мало протягом року приходів зі збірок 19.679·23 долярів, з того вислано до краю 16.223·87 долярів, кошти адміністрації виносили 2.538·91 долярів, готівки дня 22. жовтня було 916.45 долярів.

З висланих до краю грошей найбільше припадає для Рідної Школи (4.400), відтак для Голодного Села (2,925), для інвалідів (1.325), на ремісничі бурси (1.200), для політичних вязнів (1,300), на політичну акцію (1,100), для сиріт (800) і дрібнійші жертви на ріжні инші культурні цілі.

Одначе тут треба замітити, що жертви на краєві цілі йдуть також зпоза „Обєднання“, від тих організацій, що не стоять у звязку з „Обєднанням“, а як і стоять, то свої збірки безпосередньо до краю висилають, переважно на якісь льокальні цілі.

З діяльности „Обєднання“ на американському ґрунті слід зазначити заснування українсько-білорусько-литовського комітету для пропаґанди визвольних змагань тих народів, якого публікація про положення цих народів у Польщі видасться в найближчому часі. „Обєднання“ забирало голос у важнійших справах старокраєвого життя, висилаючи до ріжних міжнародніх з окрема до американських політичних установ письма й меморіяли.

•

Союз українських організацій у Ню-Йорку, заснований на весну 1924 р., обєднує 16 місцевих організацій, що числять разом коло 1500 членів. Є це найповажнійша українська місцева організація на цілі Злучені Держави. Діяльність Союза розвивалася в двох напрямах — ведення місцевої громадської роботи й поміч старому краєві. Заходами Союза утворено в Ню-Йорку товариство „Українська Школа“, яке опікується українськими школами. Цих шкіл є в Ню-Йорку сім, з того 4 в безпосередній заряді названого Товариства. Лиш до одної з них шкіл є вписаних 152 дітей. Школи оплачують головно батьки дітей. Союз видав на них усього 750 долярів. Будучи осередком місцевого культурного життя, Союз організував ріжні свята, як свято 1 листопада, і віча в ріжних актуальних місцевих і краєвих справах, приєднував членів для краєвого т-ва „Просвіта“, збирав датки на краєві цілі і спомагав краєві інституції. Для „Просвіти“ Союз вислав 530 долярів, у тім пораховано також посилки деяких союзних товариств, на „Рідну Школу“ вислано 168 дол. на інвалідів — 80, а крім того убрання, одна пересилка яких коштувала 104 дол., Кубанському Комітетові в ЧСР. — 200 дол. З видатків на місцеві потреби найбільшу рубрику роблять видатки на школи (750 долярів).

---

видовбає мрійник зі свого мізку, ідею, що пристає до життя мов пястук до носа, а річ у тім, як розумно влаштувати саме життя на основах найрозумнійшого співжиття.

— Ні! Польщі треба на ґвалт великої ідеї! Нехай це буде земельна реформа, створення нових промислів, якенебудь велике діло, яким люде могли би віддихати, мов воздухом. Тут задуха. Все буття цієї великої держави, цієї золотої батьківщини, того святого слова, за яке вмирали мученики, буття Польщі — за ідею! Вашою ідеєю є старе гасло нездар, які Польщу проциндрили „якось це буде!“

— Надто багато маємо ворогів довкола і на широкому світі, зовні і внутрі, щоби ми нині і на довгі роки могли випрацювати та поставити на наших шляхах ідею. Коли на мене хто нападе вночі, тоді моєю ідеєю є — оборонити себе! Коли невпинно погрожує мені, що прожене мене з моєї хати і візьме мене на невільника, тоді, ясно, мушу приготовити собі щось для оборони. Оборонитись перед страшенним союзом ворогів — ось перша ідея. Не дати святої Польщі, не дати Львова, не дати Познаня, не дати морського берега, не дати Вильни — Москалям, Німцям, Литовцям, нікому, хто по наші землі простягає руки. Ще не відкуплені землі стогнуть під ворогом. Не дати споріднених народів на змосковщення...

— Засікти їх на смерть, а не дати!

— Якщо в нас засікують, як ти кажеш, на смерть, то за змосковщення, за запроданість Москві, за службу Москві проти Польщі. Це кервава та подла метода наших ворогів, яку приноровлюємо примушені до цього.

— Примушені... О, лицемірносте! О, кривоприсяжносте!

— Адже ти знаєш Москву. А тебе спитаю, чи там так само як у нас карають таких, що зраджують, що бунтуються проти обовязуючого закону? Наведу тобі тільки один факт: взяли як заручника — добре право! — Витовта Ярковського; і цей геніяльний винахідник, знаменитий теоретик авіятики, професор, найкраща людська душа, прикраса людського роду, поставлений у ряді як десятий під стіною, без ніякої вини, згинув підло від куль.

— У нас не повинно бути нижче не, так само, але вище!

— У нас буде вище. У межах тої Польщі, яку доля дала нашому поколінню, будуть створені зєдинені держави, вільні та рівні. Випрацюємо все. Збудуємо спільну хату. Але мусимо почати від підрубів, а перш усього мусимо мати за що будувати. Без грошей будувати не можна.

— Знаю — „золотий“...

— То то і є: мав я на язиці. Не можемо віддати в чиюнебудь неволю наших земляків на Руси. Цей ланцюг народів руських, польських, литовських мусить жити в Річипосполитій Польській. Коли збудуємо нашу хату, дамо „брату Русинові поклін, братерство та рівне в усьому право“, дамо „кожній родині домашню ролю під опікою громади“. Усе буде! Винагородимо кривди, погодимось, двигнемо себе...

Перекл. М. Р—ий



# Радянська Україна.

**Судовий процес проти суддів.**

Ще дня 7. листопада почався у Верховному Суді України в Харкові великий судовий процес проти харківських суддів і судових робітників, яких обвинувачують за хабарництво, фальшування, розтрати, пиянство, розпусту й инше. На лаві обвинувачених засіло 96 осіб, сама сметанка харківської судової магістратури. В суді була така велика розпуста, що хабрництвом займались не тільки судді, але й секретарі, діловоди а навіть курєри (возні). У 12-му судовому участку — пише „Правда“ — де були зібрані всі справи про самогонництво — урядував народній суддя Акімов, що вправлявся у хабарництві від 1922 р. Власники харківських ресторанів і „самогонних“ підприємств відносилися до того судді з великою пошаною, та звали його ніжно „Альоша“. Коли пяний Акімов являвся на базарі то перед ним широко відкривалися двері всіх ресторанів і „розпивних“. Вдячні клієнти гостили його горілкою знаючи, що скорше чи пізнійше він стане їм у пригоді. В иншій частині міста таку саму славу здобув собі суддя Алексеєв, що за кожну „справу“ брав від 2-ох до 40 червінців. Инші судді як Сілков, Ляляк, Серединцев і инші не оставали позаду в хабарництві, та брали хабарі в готівці, грошах і продуктах. На розправі буде переслуханих 149 свідків. Само відчитання акту обвинувачення тривало аж три дні. Про цю розправу, яка кидає дуже цікаве і ярке світло на радянський побут у містах, ми напишемо в найближчому числі окремо.

**Ліквідація неграмотности.**

За останні два і півроку спільними силами держави і громадських установ вивчено читання і писання коло міліона неграмотних. Тепер нараховують на Україні ще біля 2 міліонів дорослих неграмотних і стількиж неграмотних дітей і підростків. Між 7 і 20. листопада

влаштовано на Україні двотижневий збір грошевих засобів і двотижневу пропаганду з побільшеною інтензивністю в справі ліквідації неписьменности. Головний клич того т. зв. двотижневика—це допомога ділу ліквідації неписьменности на селі. („Правда".)

**Шпіонська організація.**

Надзвичайна сесія київського окружного суду перевела розправу проти 7-мох членів шпіонської шайки, яка працювала на користь Польщі. Між обвинуваченими були Холщевніков, бувший офіцер, його жінка, Городніцкі, бувший власник аптекарського магазину і залізничник Кучереске та урядовець Шелучко. Всі обвинувачені доставляли 2-ому відділові польського генштабу і експозитурі ч. 5 відомости військового характеру з України. Збірним пунктом для всіх було помешкання кравця Крячка. Холщевнікова, Городніцкого, Кучереского і Шелучка засудив суд на кару смерти через розстріл а Крячку на пять літ тюрми. („Правда".)

**Розкопки в Ольвії.**

Наукова експедиція в складі представників археольогічного комітету при Всеукраїнській Академії Наук і представників Союзної Академії Наук почала переводити розкопки на території бувшої грецької кольонії Ольвії, що находилася у віддаленню 35 кільометрів від теперішнього Миколаїва. Перші результати розкопів доказали, що в римських часах на тому місці міста вже не було. Найдено у великій кількости останки будівель, кераміки й инших предметів, які вказують на те, що та частина, на якій почато розкопки, входила дійсно в склад старогрецької кольонії Ольвія. („Правда").

**Всеукраїнський зїзд охорони материнства і дітей.**

Дня 8. листопада відбувся у Харкові VI-тий всеукраїнський зїзд робітників на полі охорони материнства і дітей. В ньому взяло участь 300 делегатів. Референт зазначив, що в порівнанню з 1916 р. відсоток зайнятих у промислі женщин зменшився з 25 на 13. Рівнорядно з тим росте число наймичок (батрачок). Число товариств для охорони материнства збільшилося за рік з 900 на 1700. („Пролетарий").



# Власними силами!

## Підписка акцій Земельного Банку Гіпотечного передплатниками, читачами й прихильниками „Діла".

Одна акція — 25 зол., кошти заготовки й скарбова належитість — 1 зол., разом 26 зол. — Підписку приймає Адміністрація „Діла". Львів, Ринок 10. II. пов. — Повну оплату або першу рату приймає за посвідкою Адміністрація „Діла", дальші рати на підписані у нас акції слід вплачувати в Земельнім Банку Гіпотечнім, Львів Підвалля 7.

Всього тільки місяць ділить нас від хвилі, коли згідно з вимогами польського закону Земельний Банк Гіпотечний мусить виказати акційний капітал у висоті 1 (одного) міліона золотих. Цей місяць мусить бути присвячений збірці основного капіталу банку, загальній, всенародній підписці акцій нашої єдиної емісійної установи.

З жалем і смутком треба признати, що дотеперішня підписна акція дала дуже слабі ефективні висліди. Аж сором стверджувати, що наше громадянство, те саме громадянство, яке перейшло через горнило війни; яке мало нагоду бачити й подивляти господарський підйом та економічні досягнення инших народів; яке дуже часто залюбки видвигає клич „власних сил", національної самовистарчальности — тут в незвичайно важній справі відбудови основ нашої економічної будівлі з тих або инших причин зберігає каригідну байдужність, дивну апатію — так, немов би річ ішла не про одну з найбільше реальних й актуальних справ, але торкалася якоїсь трансцедентальної проблєми.

Переглядаючи список підписчиків, рідко стрінеться громадянина з 10-ма підписаними акціями (250 зол.), а звичайно бачимо як правило „відчіпного" в формі 1 акції (25 зол.). Та, як зазначено вже, й те одноакційне „відчіпне" є лише спорадичне, вирйакове. Загал потопає в глухій, байдужній, каригідній мовчанці. І як тут говорити про самовистарчальність, про опанування цілости національного життя, всіх його ділянок! Звичайна відповідь на домагання підписки акцій — це нужда, недостача готівки, економічна катастрофа. Що нам важко, важче — як комунебудь иншому — це правда. Алеж всетаки люде живуть, одягаються, їдять і заспокоюють всі инші потреби, нераз дуже люксусові. Колиб хтось вимагав нпр. від двоморгового селянина, щоби він підписав хоч би одну акцію, то це була би неслушна вимога, бо він на ту 1 акцію мусів би продати 2 кірці жита, зовсім позбавляючи свою сімю засобів прожитку. Одначе коли від урядовця з 300 зол. місячної платні вимагається підписки 2 акцій, то це є наскрізь слушна вимога, бо він, видаючи на акції 50 зол., тільки обмежує свої життєві вимоги і потреби. Взагалі всі ті, які хоч би переходово розпоряджають якоюсь готівкою, є обовязані сповнити ставлену до них вимогу в користь загалу.

Недавно явилася у нас старенька, понад 70-літня громадянка, — ми навіть дивувалися, як вона поборола двоповерхові труднощі крутих і темних сходів — та заявила, що з 30 зол., які одержує як платню по своїм мужу, віддає 25 зол. на акцію Зем. Банку, бо „хоче до кінця свого життя належати до своїх"; собіж на місячний прожиток лишила вона 5 зол. Коли її відмовлювано від цього кроку, вона рішучо стояла при своїм, кажучи, що через один місяць вже якось дасть собі раду.

Ось приклад, який мусять всі наслідувати. Тільки такі люде здатні творити великі речі, здійснювати великі діла — вдовиними лептами.

—о—

**Бережани**

Дня 6. п. м. відбулися в Бережанах збори інтеліґенції в справі уфундування Зем. Банку. Після вичерпуючого реферату д-ра А. Говиковича, постановлено перевести масову підписку акцій в місті й повіті, та в тій ціли вибрано окремий комітет.

**Тернопіль.**

Слідуючого дня (7. п. м.) відбулися також збори в Тернополі. Реферував д-р А. Говикович. В дискусії забирали голос численні бесідники. Постановлено одноголосно доложити всіх зусиль, щоби підписка акцій в Тернополі й Тернопільщині випала якнайкраще. До комітету пропаґанди вибрано: д-ра Ст. Барана, проф. І. Бриковича, С. Ратича, В. Садурського, В. Чубатого та п. Чумака. Дня 8. п. м. відбулися в Тернополі учительські сходини та численні збори делеґатів читалень „Просвіти". Представники повіту заняли прихильне становище до підписки акцій Зем. Банку.

**Сокаль.**

Нарада в справі підписки акцій Зем. Банку відбулася в Сокалі дня 9. п. м. Реферував З. Пеленський; до комітету вибрано радн. Біленського, адв. д-ра Ріпецького, адв. д-ра Чайківського, о. Карпяка і проф. Гамерського. Вибраний комітет негайно відбув засідання, на якому обговорювано спосіб організації підписки акцій в повіті.

**Підписка акцій.**

41. Д-р Гриць Олійник, адвокат в Грималові — 2 акції; кличе (на дов. кількість): д-ра Івана Сохацького, адв. в Калуші д-ра Володимира Гамаля, адвоката в Збаражі, Омеляна Гірняка, управителя школи в Тязеві, Семка Салегу, дир. коопер. у Викторові і Федора Глуми, директора кооп. в Викторові.

42. Теодозій Лисикевич, суддя в Грималові — 1 акція, кличе (на дов. кількість) Михайла Строцінського, суддю в Калуші, Иоакима Політилу, суддю в Скалаті, Степана Мулькевича, інж. в Гліннику і о. Василя Павлика, пароха в Постолівці.

43. Михайло Коцюбка, нот. субститут в Грималові — 2 акції, кличе (на дов. кількість) о. Григорія Канду, пароха

*Володимир Островський.*

# Країна святих, героїв і діячів.

**(З записника невідомого мандрівника*).**

в Мизінці, п. Лютовиска, Юрка Вагуляча, інж. в Станиславові, д-ра Арсена Тригуб-чака, адв. в Скалаті, Омеляна Шолгиню, нотара в Скалаті й Володимира Ремезу, інж. в Скалаті.

44. Коопер. „Народний Дім" в Грималові — 1 акція, кличе кооперативи в Скалаті, Віхні, Товстім, Хоросткові і Глещаві.

45. Читальня „Просвіта" в Грималові — 1 акція, кличе читальні „Просвіти" в Скалаті, Віхні, Товстім, Зеленім і Луці малій.

## По широкому світі.

**Німеччину** приймуть до Ліги Націй у лютім 1926 р., на надзвичайнім засіданні, якщо, річ ясна, льокарнські договори будуть підписані.

**Югословянський король** проголосив амнестію для військових злочинців і має проєкт поширити її на кілька категорій політичних злочинів.

**Югословянський уряд** видав офіціяльний комунікат з промовою міністра освіти Радіча, щоби розсіяти чутки про образу італійського уряду.

**Югословянський прем'єр,** Микола Пашіч, творець Зєдиненої Держави південних Славян святкуватиме в лоні своєї партії (радикальної) 80-ліття своїх народин дня 6-го грудня.

**Троцький** занедужав. Лікарі ствердили ті самі прояви недуги, що була причиною смерти Фрунзого.

**У грецькій Македонії,** у містечку Лєріно, підкладено бомбу. Болгарська влада завела стан облоги, деяких мешканців виселяє, инших ставить під доразовий суд.

**Заговір на життя** членів королівської японської родини приготовлявся від довшого часу. Головним організатором відкритим поліцією був Кореянець.

## Смерть О. Саліковського.

*Варшава 25. листопада 1925 р.*

Сьогодня в 2 г. мають ховати О. Саліковського. Труну поставлено у Митрополичому Соборі. З розказу митрополита Діонізія підчас Служби Божої співає митрополичий хор. Як виняток труну поставлено у самому соборі посеред церкви. Службу Божу править архимандрит Полікарп та протопресвитер О. Теодорович. Останню литію служитимуть епископ Олексій Гродненський та Новогрудський. На труну покладено силу вінців. Серед них від Симона Петлюри, уряду УНР., послів до варшавського сойму, Центрального Комітету, Армії УНР., Українського Клюбу в Варшаві, від Правничого Тов-а, Союзу українських студентів в Польщі, Союзу жінок-Українок, д-ра Є. Лукасевича, Польського Тов-а помочі українським студентам в Польщі, від грузинської еміграції в Польщі й ин. Церква повна народу. Біля труни вдова по небіщикові з 2-ма діточками.

# ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

### Засідання польського сойму 9. грудня.

Марш. заповів, що слід. засідання сойму буде щойно 9. грудня, щоби дати урядови час до приготування фін. і екон. програми. Віцемаршалками сойму вибрали: Дембского і Дашиньского.

### Довіря для Скшиньского.

26. XI. в польському соймі була дальша дускусія над експозе преміера. В голосуванні заяву довіря для уряду Скшиньского ухвалено великою більшістю. Проти голосували Визволене, селянські партії і славянські національні меншости, Жиди і Німці здержалися від голосування.

### Мін. військ. справ Желіґовскі.

Справу іменування польського мін. військ. справ мають полагодити в пятницю. Буде ним Желіґовскі.

### Чічерін у Парижі.

В переїзді до південної Франції приїхав до Парижа на 3 дні Чічерін. Конферував із представниками політ. світа.

### Еріо зрікся утворити уряд.

Тому, що соціялісти відмовились від співпраці, Еріо зрікся місії утворення уряду.

19(XI 1925. (З оригіналом згідно).

**ВІДГУКИ ДНЯ.**

## Несвідома реклама.

Польська преса час від часу робить несосвітенну рекляму Радянським Республикам. Раз напише, що большевицький суд покарав якогось Поляка цілим роком криміналу за шпіонажу, другий раз, що в війську острійша дисципліна як за царських часів і т. п. А отсе в останніх днях одна поважна ґазета розплилася в сльозах над незавидним положенням російських журналістів. Пересічна плата—пише вона — 133 рублі, а це така мінімальна квота, що плакати хочеться.

Журналісти примирають з голоду, а щоби не вмерти, мусять заробляти ще й иншими способами: дають лекції, стають кореспондентами в бюрах і т. п.

Я не заперечую, що 133 рублі для журналіста, це смішно мала платня. Відома річ, що кожний журналіст найдалі по 20 літах мусить збожеволіти, якщо раніше не вмре. Тому повинен за час своєї праці назбирати пару шагів на чорну годину, бо емеритури не дослужиться в ніякій газеті. Але всеж таки 133 рублі дає на тверду валюту 76 долярів, а ці, коли правдиві або добре підроблені, не дадуть вже чоловікові вмерти з голоду там, де фунт хліба коштує 8 копійок.

Тому незручно робить польська преса, виписуючи цілі історії про біду радянського журналіста.

Маючи вже на меті писати про журналістичну нужду, не потребує жаден часопис шукати аж так далеко за прикладом. Ліпше і корисніше глянути довкола себе і писати, писати та писати.

Застерігаюся, що не маю на думці українських журналістів. Тому, що в Галичині мало газет, а ті газети мають мало передплатників, а ті передплатники рідко коли платять наперед, — ясне, що українським журналістам не може зле поводитися. Вони ситі, взуті і вдягнені, відкидають кожне побічне заняття, хоч би й пересування трамвайних шин коло віденської каварні. От я, хоч тільки одною ногою журналіст, відкинув учора знаменитну пропозицію взяти двох гімн. учнів на ґітарі по золотому від години!... Чи може бути ліпший доказ прекрасних відносин?

Але я хочу сказати пару слів про польських журналістів.

Коло мене мешкає один з них, журналіст з доброю маркою, виробленим іменем і витертим пальтом. Час до часу я з ним здибаюся і тоді все сходимо в розмові на „часи".

— Panie kochany, niech to wszystko szlak trafi.

— Та... остаточно... — відзиваюся я.

— Pomyśl pan: Mam 250 złotych, a funt mięsa kosztuje 2 zł. 40 gr.

— Маґістрат подає, що тільки 1'90 зл.!

— Tak tak! To może dla panów z magistratu, ale nie dla nas! — відповідає і спльовує.

Я стараюся як мога боронити несвої справи.

— А всеж таки якось живете!

— Żyje, ale jak?! Dwoje dzieci, żona... Myśli pan, że u nas, to tak jak u was... Wy Ukraińcy trzymacie się razem, jak żydzi...

(Я тяжко зітхнув).

— Nie dajecie sobie krzywdy robić i społeczeństwo wasze rozumie, co znaczy żurnalista...

(Я вдаю, що майструю коло носа, а фактично обтираю сльози).

— No i wasze pensje... Powiedział mi jeden wasz lekarz, że wy płatni jesteście, jak ministrowie...

(Я киплю на того лікаря).

— No, ale my tu gadu-gadu, a ja lecę ratę zapłacić za dziecinne zelówki. Cześć!

— Прощайте.

Розмова наша кінчиться, а другої днини може той сам пан пише про біду журналіста в... Росії.

*Галактіон Чіпка.*

# НОВИНКИ.

**— Нові вломи.** Майстри від небажаних нічних та денних ревізій, підчас неприсутности власників хати, почувають себе у Львові зовсім добре. Осмілені останніми вдатними „виступами" невідомі ревізори вломились до крамниці з полотном „Волокно", де взяли відповідну скількість матеріялу, — до приватного мешкання о. Стеф. Василіва, де взяли 25 дол. 50 срібних австр. кор. та годинник, — до переплетні Степана Гевака, де замісць нікому непотрібних книжок викрали кожух та плащ.

**— Ucrainica.** У ч. 322. „Prager Presse" у відділі „Slavische Rundschau" находимо вісти з українського культурного життя про історичні та археольоґічні знахідки в околиці Катеринослава; про українських малярів Східної Галичини (з нагоди статті в останнім випуску „Східної України"), про поета Максима Рильського і про видавництво „Музика" видаване у Києві від 1923 р.

**— Свято роковин Толстого.** Радянський уряд призначив пів міліона золотих рублів на видання всіх творів Льва Толстого, з нагоди сотих роковин його уродин, які припадають на 1928 р. Збірні твори складатимуться з 91 томів, куди ввійдуть всі ще недруковані твори. Над приготовленням до друку цього величезного видавництва працює вже сім літ окреме товариство, складене з письменників, істориків і найблищих свояків Толстого. Крім цього проєктують заснувати окремий інститут для наукових дослідів над творчістю Толстого. На ювилейний рік поширять його музей, для якого вибудують окрему будівлю, зроблять окрему виставку творів, націоналізують його дім у Ясній Поляні і заснують цілу низку освітніх організацій для пропаганди ідей Толстого.

**— „Приватна" позичка Муссолінього.** Білгородські часописи подають ревеляції про причини банкротства Адрійського банку в Трієсті. Перед походом на Рим, Муссоліні звернувся до всіх італійських банків, щоби йому допомогли фінансовою позичкою. В наслідок погроз Адрійський банк виплатив Муссолінію 500.000 лірів. Коли Муссоліні забезпечив свою диктаторську владу, банк звернувся з пригадкою, щоби віддав довг. На це Муссоліні відповів, що не має грошей і банк мусів зліквідуватись. Адрійський банк упевняє, що має оріґінал згаданого листа Муссолінього.

**— Нова подорож до бігуна,** але цим разом до південного, організується в 1926 летуном Вількінсом, який їздив туди вже кілька разів. Поїде він за підмогою австралійського географічного товариства, на апараті такого самого типу як Амундсен їздив до північного бігуна.

**— Цікава рекляма книжки.** Якась американське видавництво видало книжку доцента університету та директора торговельного сталевого підприємства на теми економічні. Одночасно з виданням, накладчик проголосив конкурс 5000 долярів нагороди тому, хто на цю книжку напише найгострішу і найбільше неприхильну рецензію.

**— Двійник Вільгельма II.** Цими днями паризькі бульвари мали чергову сенсацію. В одній з великих крамниць появився бувш. німецький кайзер і купував черевики. Трохи постарівся, але всі, що знали його з портретів, не помилялись; ще й мав на грудях якусь невідому Парижанам відзнаку. Купець не знав, чи називати цього добродія „Ваша цісарська Високосте", чи простійше закликати поліцію. Закликали дійсного властителя фірми. І цей потвердив здогади инших. Задушив патріотичні почування і волів відомститися високою ціною, щоби бодай у цій формі стягнути з Німеччини відшкодування за втрати спричинені у Франції Вільгельмом II. Його певність була тим більша, що недавно до тої самої фірми прийшло замовлення з Доорн, від найблищого окруження бувш. кайзера. Та коли невідомий подав свою адресу, виявилось, що це французький високий урядовець з Гавру.

**— Чому ходите до кіна?** Американські підприємства не вдоволяються самим фактом, що щораз більше людей ходить до кіна, вони цікавляться ще й мотивами цієї звички, а навіть пристрасти. Щоби заспокоїти свою цікавість у цьому напрямку, один журнал розписав анкету між своїми читачами з запитом вище зазначеним. 252 читачів відповіло, що ходить до кіна тому, що хоче бачити улюбленого актора (частійше акторку), 193 тому, що читали прихильну критику фільми, 177 тому, що ця песа подобалась їм уже в книжковім тексті, 158 з огляду на велику рекляму, 157 з огляду на прізвище режісера, 135 з огляду на добрий музичний акомпаніямент підчас вистав, а тільки 75 привабленні прізвищем автора фільмового тексту. Як бачимо: великих ріжниць між відповідями нема.

**— З кіна.** Кіно „Лев" починає виставу найновійшої фільми, на підставі повісти польського письменника Юлія Германа: „Івонка, — історія ясної дівочої душі", в якій акція запозичена красками з головних міст краю,—між иншим не тільки Львова, але й инших галицьких міст.

**— Прогулька.** Турист. краєзн. Товариство Пласт уладжує в неділю 29. листопада при добрій погоді прогульку з серії „довкола Львова" з Погулянки до Стрийської рогачки. Збірка: година 9 перестанок трамв. на кінці вул. Коханівського. Поворот: в полудне. Провадить: п. С. Пашкевичівна. Гости радо.

## Біржа.

### Гроші.

Америк. дол. 7'25 — 7'27, канад. дол. 6'80 — 7'00, чеські кор. 0'20'00 — 0'21'00, лей 0'03'25 — 0'03'50, франки фр. 0'28'50 — 0'28'75, фр. швайц. 1'30—1'35, англ. фунта 33'00 — 33'50.

**Золото.** 20 кор. 28'00 — 28'50, 20 франк. 26'00—26'20; 20 марк. 32'00—32'20; 10 руб. 36'00—36'50.

**Срібло.** Австр. кор. 0'58'00—0'59'00, 5'ти кор. 3'15—3'25, фльорени 1'60—1'65, рубля 2'50 — 2'60, рубель дрібним сріблом 1'30 —1'35.

# Дописи.

**Село Скригичин,** грубешівського пов. *(З діяльности філії т-ва „Рідна Хата").* В липні 1924 р. селяне сіл Скригичина, Юзефова й Загірника грубешівського повіту на Холмщині постановили заснувати в селі Скригичині філію т-ва „Рідна Хата".

Офіційно філію засновано 3-го серпня. На урочисте відкриття прибули: сенатор І. Пастерняк і посол С. Любарський. У виголошених промовах засновано завдання просвітніх товариств, величане значіння освіти для всіх народів світу, зокрема для українського народу і т. д. На відкриття філії прибуло більш 150 селян. Головою філії обрано одноголосно посла Семена Любарського, котрий стало мешкає у селі Скригичині.

Від самого початку філія розвивалася добре. Тільки останніми часами помічується маленький застій, але гадаємо, це тільки хвилево. Недалекі Різдвяні свята принайменш в деяких секціях дозволять розвинути діяльнійшу працю.

Але повернемо до попередньої діяльности філії. Про відкриття філії повідомлено грубешівське староство в серпні 1924 р. Від того часу філія почала функціонувати. За час від 6 серпня 1924 р. до 1. листопада 1925 р. праця філії представляється так: Зборів філії відбулося 24, де вирішувалися звичайно важнійші справи. Крім цього відбулося 9 засідань ради філії. Кілька секцій засновано відразу в перших днях істнування філії. Дальші засновувалися в міру потреби. Тепер при філії істнують секції: культурно-освітна, театральна, хорова, господарська й контрольно-ревізійна. До секції хорової належать майже всі. Що середи й суботи уладжуються співанки, на котрих члени приготовляються до концертів і вечерниць.

У квітні праця перервалася, бо дириґент виїхав, а нового наразі не можна найти. За цілий час театральна секція уладила 8 вистав. Після деяких вистав уряджувано вечерниці. Взагалі вечерниці Скригичане уладжують частенько. Одну виставу уладила філія також в селі Ухані. Крім цього філія уладила один концерт і гідно відсвяткувала Шевченківські роковини. На Різдво влаштовано вечір коляди зі всіма традиційними обрядами. На перший і другий день Різдва уладжено ялинку для дітей Скригичина, Юзефова й Загірника. Також на другий день Великодня влаштовано для дітей цих сіл діточий вечір. Праця освітня проявлялась головно у виголошених відчитах, яких було 18. Відразу після відкриття філії заведено бібліотеку-читальню і передплачено газети: „Наше Життя“, „Новий Час“ і и. Належить до філії 73 дійсних членів.

Філія зустрічала перешкоди влади при відкритті, а 26. жовтня 1924 р. грубешівське староство заборонило на виставі деклямувати „Титаря“ Шевченка. Одначе Скригичане не думають поддаватися перед трудношами, а йти дальше вперед в культурній праці, що для нас в сучасних хвилях є така конечна й такої великої ваги.

Наприкінці зазначуємо, що філія Т-ва „Рідна Хата“ в селі Скригичині належить до найбільш рухливих філій Т-ва. **Н.**

**Рудки.** (*Аматорська вистава і наша інтелігенція*). В самім ринку повітового міста Рудки знаходиться гарний будинок „Народнього Дому“, та, на жаль, він задовжений і невикінчений. На його викінчення влаштовано театральну виставу „Ой не ходи Грицю“, що випала дуже гарно. Місцевий аматорський кружок вложив багато труду, щоби спільними силами Рудок і Комарна відіграти труднійшу драму. Аматори виказалися зі своїх роль знаменито. Особливо піднести належить гру п. Петри Винницької, п. Стрільчикової, п. Роздольської, та д-ра Осипа Утриска, п. Дикого і инших п. Стрільчика, які вложили в гру багато своєї душі. Та, на жаль, не вспіла оцінити безінтересовної праці аматорів повітова інтелігенція, бо крім двох священиків та кількох осіб з учительства інтелігенція не чулася зобовязаною поперти гарного діла. Якби не інтелігенція з Любіня великого, Комарна та місцеві Поляки — не було би цілком публики. Не маємо жалю до зубожілого селянства, зльокватованої інтеліґенції, зубожілих міщан, але чому повітове духовенство занедбує свій народній обовязок, те духовенство, що приміром світити повинно. Коли так дальше піде, то тяжка праця чекає управу „Народнього Дому“, щоб могла сплатити довги і дім цей, одинокий наш осередок в повітовому місті, викінчити як слід. **Гість.**

**Луцьк.** *Зїзд філії т-ва „Просвіта“ луцького повіту*). На зїзді філій „Просвіти“ дня 30. листопада 1924 р. постановлено було скликати такі зїзди що три місяці. І ось 1. листопада ц. р. відбувся такий зїзд. Цей зїзд випав слабо. На 39 філій вислали представників тільки 13 філій. Справоздання з місць виказали, що загально на місцях мало що змінилося. За те збільшився страх перед переслідуваннями і через те ослабилася праця товариств. Сам зїзд виявив тільки одно доцатне явище: представники філій признаваються до громадського життя, виявляють більшу сміливість у виступах і зливаються в одну громаду, що радить над спільним ділом. **Г.**

# З судової салі.

## Процес Штайґера.

*Трийцятьпятий день розправи.*

На вступі заприсягнено свідка Адольфа Фінеля згідно з постановою трибуналу та домаганням оборони. Зізнання Фінеля були такі, що спричинювали сильні сміхи серед публики, суддів присяжних, оборонців а навіть трибунал не міг опанувати себе, щоби не піддасти під загально веселий настрій.

А. Фінель зізнає, що коня з візком полишив він під опікою хлопця на Трибунальській вул. а сам пішов дивитися на поїзд президента і найшов для себе місце при вул. Леґіонів. Він бачив проїзжаючих улянів і рівночасно чув крики про те, що вибухла бомба. Свідок утік до брами дому ч. 3. при вул. Леґіонів. В брамі застав він двох людей, що затрималися в заглубині брами. Один з них мав „повне і гарне лице“ в окулярах з роговою оправою. Був він високий і мав на собі ясний ґумовий плащ та мягкий капелюх. Міг він мати 25—26 літ. Волося мав таке як свідок.

На питання як виглядав другий свідок каже, що був „дірковатий“, що означувалоби „віспоратого“. Він (другий) був у жовтих чоботах. Його свідок знає від молодечих літ, бо ходив з ним до школи, а забув як він називається. За тими обома вбігла молода панночка 22 літня в жалобі і щось шепнула до високого (першого). Він зараже перевернув плащ на другу сторону, вбрав його, заміняв капелюх з другим, скинув окуляри і вийшов разом з товаришем і панночкою. Свідок вийшов за ними і бачив як біля другої брами арештовано Штайґера. Наблизившися свідок чув, як Пастерняківна сказала до двох панів, показуючи на Штайґера такі слова: „я бачила пана в ясному плащі, що кинув бомбу. Здається що це той“.

В часі леґітимування Штайґера прийшов инший пан і сказав, що Пастерняківна мусить ясно сказати чи той, чи не той, бо „здається мені“ нічого не значить. На те сказала Пастерняківна: „Там на розі стояв пан у ясному плащі. Я стояла з товаришкою артисткою і вона теж його бачила та може це потвердити“. Потім свідок пішов до свого коня і більше вже нічого не бачив. На другий день будучи в Замарстинові побачив він перед домом при Львівській вул. ч. 46 того чоловіка, який перебирав плащ. Був він у тому самому плащі, виверненому на бронзову сторону, але на голові мав кашкет а не капелюх. В тім домі находиться читальня. Четвертого дня по замаху свідок зголосився на поліції до інсп. Лукомского зі заявою, що хоче зложити зізнання. На запит Лукомского, чи бачив виконавця і чи бачив, як він кинув бомбу, свідок відповів, що не бачив. Тоді Лукомскі висловився дуже погано і свідок не може того повторити. По тім пішов свідок до брата Еміля за радою, що далі робити. У відповідь на те брат дав йому „в писк“ і заявив, щоби свідок не пхався до несвоєї справи. У нього зроблено ревізію в часі розправи Єгера і тов. Ревізію так робили, що навіть дитину витягнули з пеленок, а дім окружило 100 поліціянтів. Ділося це в год. 12 в ночі. Комісар питав свідка, чи він є спільником Ботвина, який забив Цеховского а далі твердив, що свідок є комуністом. Такі ревізії повторялися сім разів. Останніми часами вже в часі розправи Штайґера поклякували його кілька разів на поліцію і все питали, чи він є спільником Штайґера та чи є комуністом. Його слідили так, що коли недавно їхав у своїй справі до Брюхович, то його арештовано та допитувано, за чим їздив до Варшави. Одного разу в часі переслухання на поліції комісар запитав його, чи то він доставив Штайґерові бомби. А свідок на те мав відповісти: „Я доставляв бомби тільки густом“. А комісар на те: „Бодай тебе холера забрала з тими бомбами“ (свідок доставляє чеколядові бомби!) Далі свідок каже, що на поліції питали його про те, чи не намовив його до зізнань д-р Рінґель або д-р Грек. Накінець провідник трибуналу показав свідкові фотографію Фідика і свідок зізнав, що це той перебирався.

По переслуханню того свідка забрав слово д-р Грек, який на доказ, що слово „верховний“ є українським, предложив трибуналові правничий словник д-ра Костя Левицького, далі цілий ряд видавництв, українських газет і брошур. Все те на доказ, що д-р Лев Ганкевич не мав рації, коли твердив, що „верховний“ не є українським словом.

Військові знавці ствердили деяку ріжницю в складниках тої бомби, яку кинено на президента і тих гранатів, що їх найдено на стриху. Остаточну та певну опінію видати годі, бо скількість динамону, яку знавці одержали для експертизи, була за мала. Крім цього динамон одержали вони не в первіснім стані, а розпущений у воді, наслідком чого наступила хемічна реакція. Голова трибуналу відчитав знавцям зізнання попередніх знавців. Теперішні знавці заявили, що попередні досліди доконано не науково.

### Новий знавець.

На салю ввійшов новий знавець, тим разом від української мови. Сам він Поляк. Тепер є доцентом львівського польського університету і викладає фільольоґію „руску“. На імя йому д-р Ян Януф. Він має оцінити мову листів, які дістали „Хвиля“, през. Гавлік і митрополит Шептицький. Провідник трибуналу вручив йому всі ті листи, а лист до митр. Шептицького тільки в копії. Д-р Януф зазначив, що він не всилі буде ствердити, хто написав ті листи, чи Жид чи Українець, бо є такі Жиди, що знають по українськи дуже добре. Його зізнання будуть слухати аж в суботу.

Д-р Ляндав поставив внесок на конфронтацію ідком. Кайдана з архіт. Уляном і Гроссманом на доказ, що Кайдан переслухував Пастерняківну та закидав їй, що вона три рази зміняла зізнання.

# Посмертні згадки.

**І. Г. Гордієнко**, громадянин-педагог помер 12. X. в 52 р. життя в м. Харбіні на Далекому Сході. Покійний походив з Балти на Поділлі, був в університеті у Київі, а скінчив історично-фільольоґічний інститут кн. Безбородька в Ніжині на Чернигівщині 1910 р. Все своє життя віддав він педаґоґічній праці. Після скінчення інституту був у Хабаровську на Приморщині, де працював у реальній школі, після чого став директором (1912) реальної школи у Благовіщенську на Амурщині. В 1917 р. вернув знову до Хабаровська, а 1922 р. переїхав до Харбіна, де був директором І. української гімназії на Д. Сході. Був також гласним міської думи в Хабаровську, головою Української Ради, завідуючим українським шкільництвом і головою жіночої гімназії. Крім педаґоґічної і громадської праці віддавав він немало часу й літературній праці, полишивши багато віршів українською і російською мовою. — В. И. П.!



# Оповістки.

**Український мішаний хор Д. Котка.**
У суботу 28.XI. м. Рава Руська.
У неділю 29.XI. м. Рава Руська.
У вівторок 1.XII. м. Ярослав.
У середу 2.XII. м. Ярослав.
У четвер 3.XII. м. Перемишль.
У пятницю 4.XII. м. Перемишль.
768 17—?

**Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру“ О. Мітневич і**
Борислав — саля Нар. Дому“.
28.XI. „Маруся Богуславка“.
29.XI. „Вій“. (Прощальна вистава).
Дрогобич. Саля кіна „Штука“.
30.XI. „Маруся Богуславка“.
1.XII. „Дні нашого життя“.
2.XII. „Пан Твардовський“.
3.XII. „Чорна пантера і білий медвідь“ (прощальна вистава).
Самбір. Саля „Сокола“.
4.XII. „Маруся Богуславка“.
5.XII. „Дні нашого життя“.
6.XII. „Ніч під Івана Купала“.
В Стрию і Дрогобичі початок точно о год. 8·30 веч., в Бориславі і Самборі в год. 7·30 веч. 562 7—?

# Дрібні оголошення.



# Оголошення.

За оголошення Редакція не відповідає.



За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок 10.